

Motion till riksdagen 2013/14:So592

av **Kajsa Lunderquist m.fl. (M)**

Skärpta insatser mot illegal handel med tobak

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om att se över möjligheten till ökade insatser mot den illegala handeln med tobak.

Motivering

Illegal handel med tobak är en vanlig företeelse i Sverige. Enligt en undersökning från Handels utredningsinstitut (HUI) beräknas den totala andelen cigaretter som konsumeras utan att svensk skatt betalas till mellan 12,6 och 13,4 procent. Andelen piratkopierade cigaretter kan dock vara underskattad varför andelen i själva verket kan vara högre. År 2012 ökade andelen oregistrerade cigaretter med 25 procent, vilket sammanföll med att tobaksskatten höjdes med 8 procentenheter. År 2013 har den totala andelen oregistrerade cigaretter visserligen gått tillbaka något men ligger fortfarande på högre nivåer än 2010 och 2011.

Cigaretterna kommer in i landet på olika sätt. En del av dem köps av svenska turister på utlandsresa. Andra köps via internet medan andra smugglas in i landet. Tullverket beslagtar miljontals olagliga cigaretter varje år. 2010 noterades en rekordnivå då 76,7 miljoner cigaretter motsvarande 131,9 miljoner i förlorade skatteintäkter – beslagtogs av tullen. Den totala skatteförlusten per år uppskattas av HUI till mellan 1,5 och 1,6 miljarder kronor per år.

Störst är problemet i Skåne. I Malmö är 30 procent av det totala antalet paket oregistrerade, i Lund 23,1 procent och i Helsingborg 19,2 procent. De tre skånska kommunerna placerar sig därmed i år etta, tvåa och trea på listan över svenska kommuner. Malmö ligger kvar på samma andel som året innan men

Fel! Okänt namn på

låg år 2012 på andra plats efter Gävle. Tack vare riktade polisinsatser har Gävle dock rasat på listan.

Den illegala handeln med förfalskade varor är den snabbast växande formen av grov organiserad brottslighet. OECD uppskattar värdet av varumärkesförfalskningen till motsvarande fem till sju procent av världshandeln. Enligt en rapport från Svensk Handel omsätter den totala illegala handeln i Sverige cirka 15 miljarder kronor i konsumentledet. Den utgör därmed drygt två procent av detaljhandelns omsättning och en procent av Sveriges import.¹

Illegal tobakshandel kostar inte bara staten miljarder i förlorade skatteintäkter, som hade kunnat användas till satsningar på statens kärnverksamheter. Den påverkar också företagen och, i förlängningen, jobben. I Sverige finns det i dag ungefär 6 000 butiker och bensinstationer av varierande storlek, som säljer tobaksprodukter.² Dessa butiker har många anställda, ofta unga människor. Enligt Internationella handelskammaren har EU det senaste decenniet gått miste om 100 000 arbetstillfällen till följd av smugglingsverksamhet.³

De handlare som sköter sig och inte vill sälja olagliga produkter riskerar att förlora intäkter och på sikt kanske tvingas slå igen. Sverige är ett glesbefolkat land och många människor bor långt från närmaste butik. Små butiker och serviceställen står för mycket annat än bara inköp av tobak eller tidningar; många har också matvaror, hygienprodukter, postservice och utgör kanske också en av få kontakter med övriga samhället. Att förlora det närmaste servicestället har stor effekt för många människor i deras vardagliga liv. När de olagliga produkterna tränger undan de lagliga riskerar konsumenterna också att få sämre och ibland hälsofarliga produkter. Kontrollen försvåras också och det blir lättare för minderåriga att få tag i produkter som endast får säljas till myndiga, som t ex tobak och alkohol.⁴ Det finns anledning att tro att den som är benägen att bryta mot lagen och sälja illegala produkter också är mer benägen att bryta mot andra lagar såsom åldersgränser.

Förslag – åtgärder

Det finns en rad effektiva åtgärder inom ett antal områden som är värda att överväga för att öka samhällets möjligheter att stävja tobakssmuggling och handel med obeskattad tobak, däribland åtgärder som förenklar den lagliga tobakshandeln. Genom att införa en skattemärkning av tobaksprodukter, som många andra europeiska länder redan har gjort, skulle man avsevärt kunna underlätta kontrollen av att skatt erlagts på ett korrekt sätt. Detta skulle göra kommunernas tillsyn av tobakshandeln enklare och mer tydlig. Det skulle dessutom förenkla kontrollerna vid gränsen. En annan väg att gå vore att

¹ Svensk Servicehandel & Fast Food; *The Swedish Model – Saving lives without killing retailers*; 2012.

² Svensk Servicehandel & Fast Food; *The Swedish Model – Saving lives without killing retailers*; 2012.

³ Rikskriminalpolisen; RKP Rapport 2009:1 *Problembild 2011*.

⁴ Rikskriminalpolisen; RKP Rapport 2009:1 *Problembild 2011*.

införa fastprismärkning, så att produktens pris tydligt framgår på paketet. Det skulle försvåra möjligheterna att konkurrera med orimligt låga priser på paket som inte beskattats i Sverige.

Ytterligare ett sätt att underlätta legal handel med tobak är att införa ett licensieringssystem för tobakshandlare. I dag krävs inget direkt tillstånd från kommunen för att få sälja tobak, utan endast en anmälan. Ett omvänt system med en begäran om tillstånd från kommunen skulle vara tydligare och ytterligare understryka det ansvar en tobakshandlare har att t ex inte sälja obeskattade eller på annat sätt illegala produkter, samt att inte sälja tobak till underåriga.

Vidare bör åtgärder för att försvåra den olagliga tobakshandeln ses över. Kommuner har sedan 2010 möjlighet att utfärda försäljningsförbud till butiker som bryter mot tobakslagen. Det är ett viktigt verktyg för att hantera problemet med förekomsten av illegala varor. Fortsatta och fördjupade inspektioner från kommunerna är positiva. Det skulle även kunna övervägas hur Folkhälsoinstitutet, i egenskap av tillsynsmyndighet, kan stödja kommunerna i tillsynen.

Tobakslagen förbjuder inte handlare att inneha cigaretter som inte har punktbeskattats i Sverige. Det är också svårt att vidta rättsliga åtgärder mot dessa handlare, eftersom det inte går att utesluta att illegala cigaretter som inte förvaras synligt i butiken är för privat konsumtion. Rimligheten i att en handlare innehar obeskattade cigaretter i sin butik kan dock starkt ifrågasättas. Det är inte acceptabelt att man ska kunna konkurrera med obeskattade produkter.

Cigarettsmuggling ska inte vara lönsam för den organiserade brottsligheten. En möjlighet är därför att se över straffskalan för smuggling av tobak i syfte att minska incitamentet att begå smugglingsbrott. Tullverkets kontrollverksamhet är ytterligare en viktig del i arbetet med att komma till rätta med cigarettsmugglingen.

Ett annat problem är att allmänheten i Sverige generellt sett har en hög acceptans för att köpa smugglade eller obeskattade varor. Synen på piratkopiering som något socialt acceptabelt, sammankopplat med svårigheterna att få olika länders regeringar att ta itu med problemen, har gjort varumärkesförfalskning till en lönsam bransch med låg risk för de inblandade kriminella. Enligt Handelns utredningsinstitut (HUI) anser exempelvis 54 procent vuxna rökare att det är okej att köpa billiga cigaretter.

Det är viktigt att vara öppna med konsekvenserna av piratkopiering – och att våga stå för de regler vi har. Förslag som underminerar varumärkesrätten genom att minska företagets möjligheter att använda sina varumärken på paketen (t.ex. s.k. neutrala paket) underlättar för den organiserade brottsligheten. Neutrala paket gör produkter lätta att kopiera och försvårar myndigheternas kontroller. Det är viktigt att Sverige arbetar aktivt för att skydda de immateriella rättigheterna och motverka förslag som urholkar dem.

Utvecklingen av illegal handel med tobak är ett växande och oroande problem. Mycket görs redan idag, men ytterligare åtgärder och insatser mot den illegala handeln bör övervägas.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 27 september 2013

Kajsa Lunderquist (M)

Boriana Åberg (M)

Ewa Thalén Finné (M)

Linda Wemmert (M)

Patrick Reslow (M)

Thomas Finnborg (M)

Gunilla Nordgren (M)

Anders Hansson (M)